

Janett Halonen, Katriina Rantala-Nenonen ja Sanna Saikko

Digiosallisuus digitaalisessa työnhaussa

Digiosallisuus digitaalisessa työnhaussa
© Metropolia Ammattikorkeakoulu 2023

Julkaisija: Metropolia Ammattikorkeakoulu
Kirjoittajat: Janett Halonen, Katriina Rantala-Nenonen ja Sanna Saikko
Taittopohjan suunnittelu: Johanna Tirronen
Taitto: Oula Halonen
Kuvat: unDraw.co

Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja
TAITO-sarja 113
Helsinki 2023

ISBN 978-952-328-389-3 (pdf)
ISSN 2669-8021 (pdf)

www.metropolia.fi/julkaisut

Tämä julkaisu on lisensoitu [Creative Commons Nimeä-EiKaupallinen-JaaSamoin 4.0 Kansainvälinen -lisenssillä](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/), pois lukien siinä olevat valokuvat.

Tämä julkaisu on toteutettu Digiosallisuus työllisyyden edistämisessä -hankkeessa, jota toteuttavat Metropolia Ammattikorkeakoulu ja Sosped-säätiö yhteistyössä Etelä-Suomen klubitalot ESKOT ry:n ja Vates-säätiön kanssa. Hanketta rahoitti Euroopan sosiaalirahasto osana Euroopan unionin Covid-19-pandemian johdosta toteuttamia toimia vuosina 2021–2023.

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2014–2020

 Metropolia

 Sosped

Sisältö

Johdanto	5
Keskeiset käsitteet	6
Monipuolinen tiedonkeruu selvityksen taustalla	10
Opiskelijoiden tuottama tieto	11
Aineiston analysointi	12
Digiosallisuuteen vaikuttavat tekijät digitaalisessa työhaussa	13
Ympäristötekijät	14
Fyysinen ympäristö	14
Sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristö	14
Institutionaalinen ympäristö	15
Digitaalisen työhaun edellyttämät taidot ja suoritukset	16
Prosessuaaliset taidot ja tiedon soveltaminen	17
Viestintä ja vuorovaikutus	18
Motoriset taidot	20
Digitaalisen työhaun valmiudet	21
Mielentoiminnot	22
Tuki- ja liikuntaelämistöön ja liikkeisiin liittyvät toiminnot	24
Aistitoiminnot	25
Ääni- ja puhetoiminnot	25
Tulosten hyödyntämismahdollisuudet työhaussa	26
Digitaalisen työhaun tuen tarpeita	27
Digituen tarpeet ja tukemisen muodot	27
Digiosallisuuden tuen tarpeet ja edistämisen muodot	27
Digitaalisen työhaun ja digiosallisuuden visuaalinen kuvaus	29
Digiosallisuuden tarkoituksenmukainen tukeminen tulevaisuudessa	31

Johdanto

Uudet digitalisoituneet työnhakutavat ja digitalisoitunut työelämä asettavat moninaisia haasteita työnhakijan digitaalidoille, vuorovaikutukselle sekä tiedonkäsittelylle. Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Sosped-säätiön yhteisessä Digiosallisuus työllisyyden edistämisessä -hankkeessa tartuttiin haasteeseen tunnistaa ja analysoida digiosallisuuteen vaikuttavia tekijöitä digitaalisessa työnhaussa. Analyysi toteutettiin toimintaterapian viitekehyksessä. Tässä julkaisussa raportoidaan selvitystyön tulokset.

Hankkeessa yhdistettiin tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta oppimistoimintaan, ja Metropolia Ammattikorkeakoulun toimintaterapeuttiopiskelijoita kutsuttiin mukaan tiedonkeruuprosessiin. Toimintaterapeuttiopiskelijoista koostuva ryhmä osallistui tiedonkeruuseen syksyllä 2022 tuottamalla aineistoa työnhakuun liittyvien digipalveluiden sekä digitoimintojen ominaisuuksista ja osaamisvaatimuksista toimintaterapialle ominaista tehtäväanalyysiä hyödyntäen. Oppimistehtävänä tuotettu aineisto koostui tehtäväanalyysilomakkeista (n=13), joita toimintaterapeutit voivat käyttää tunnistaessaan eri toimintojen taitovaatimuksia ja tilanteeseen vaikuttavia ympäristötekijöitä. Analyysiaineistoa on hyödynnetty hankkeen kehittämistyössä yhtenä tietolähteenä tarkoituksenmukaisten digiosallisuutta mahdollistavien tuen muotojen suunnittelussa.

Digiosallisuus työllisyyden edistämisessä -hankkeessa Metropolia Ammattikorkeakoulu ja Sosped-säätiö ovat kehittäneet ja rakentaneet kohderyhmän kanssa matalan kynnyksen digiosallisuutta edistävää ja digisyrjäytymistä ehkäisevää toimintamallia Helsingissä ja Lohjalla. Hankkeen tavoitteena oli vahvistaa heikossa työmarkkina-asemassa olevien henkilöiden digiosallisuutta sekä järjestötyöntekijöiden digivalmiuksia ja -taitoja asiakastyössä.

Keskeiset käsitteet

Useat tekijät vaikuttavat digiosallisuuden toteutumiseen digitaalisessa työhaussa. Nämä tekijät voidaan määritellä suhteessa avainkäsitteisiin, joiden tunnistaminen ja ymmärtäminen on tärkeää työhaun tukemisessa.

Digiosallisuus

Digiosallisuus on osallistumista digitaalisen yhteiskunnan toimintaan ja osallisuuden toteutumista digitaalisessa ympäristössä tai digitaalisen teknologian avustuksella. Digiosallisuus käsittää digitaaliset välineet, taidot, digituen sekä käytettävyyden ja saavutettavuuden.

Digitaaliseen osallistumiseen vaikuttavat yksilöiden mahdollisuudet ja edellytykset omaksua ja käyttää digitaalista teknologiaa ja palveluita, sekä käyttöä ohjaavat motiivit ja tavoitteet. (Kuusisto ym.2022: 17–20.) Digiosallisuuden toteutumiseen vaikuttavat myös turvallisuus, luotettavuus, vaikuttamismahdollisuudet, sisältö, infrastruktuuri sekä kulttuurinen moninaisuus (Digiosallisuus 2020). Digiosallisuus muotoutuu ja mahdollistuu digivalmiuksien ja -taitojen sekä saatavilla olevan ja saavutetun digituen pohjalta ja liittyy digipalveluiden hyödyntämiseen ja sähköiseen asiointiin (Digi- ja väestötietovirasto 2020).

Digituki

Digitukea ovat esimerkiksi verkkoasiointin opastaminen ja digilaitteiden sekä ohjelmien ja sovellusten asentamisen ja käytön tuki. Digituen antajat määrittelevät antamansa digituen, joka voi olla lähitukea, etätukea tai koulutusta. (Digituki n.d.) Tässä raportissa digituella ei tarkoiteta digilaitteiden korjaamiseen liittyvää tukea. Lähitukea ovat asiointipisteissä saatava tuki, vertaistuki ja kotiin saatava tuki. Etätukea tai paikkariippumatonta tukea ovat puhelimitse, videoyhteyden tai chatin kautta saatava tuki. (Digi- ja väestötietovirasto 2020.) Koulutus voi olla verkkokoulutusta, kursseja tai videoita.

Digitukea voi saada esimerkiksi kansalais- ja työväenopistoista, kirjastosta, järjestöiltä ja yhdistyksiltä. (Digituki n.d.)

Myös TE-palveluiden kautta voi olla mahdollisuus saada digitukea tai ohjausta digituen äärelle (Digitaidot työnhaussa ja työelämässä 2021).

Digitaidot

Digitaidot ovat tässä yhteydessä digitaalisissa ympäristöissä toimimiseen liittyviä taitoja, joita ovat ohjelmien ja sovellusten käytön hallinta, internetin käyttötaidot, päivittämiseen liittyvät taidot sekä tietoturvaosaaminen (European Commission 2013: 6, 14–16, 23–24, 28–29, 41; Kansalaisen digitaidot -kurssimalli 2018: 5, 8–12; Valtiovarainministeriö n.d.). Internetin käyttötaitoja ovat internetissä navigoimisen ja tiedon etsimisen taidot ja netikeitin hallinta. Tietoturvaosaaminen on tietosuutta tietosuoja-asioista ja siihen liittyy mm. digilaitteiden lukituskoodin käyttäminen, sekä digipalveluiden käyttöehtojen ja teknologian käytön riskien tiedostaminen ja hallinta (European Commission 2013: 6, 14, 28–29). Digilaitteiden sekä ohjelmien ja sovellusten päivittämisen taitoja tarvitaan varmistamaan niiden sujuva ja oikean tasoinen toimiminen (Traficom Kyberturvallisuuskeskus 2020).

Digivalmiudet

Digivalmiudet mahdollistavat digitaalisissa ympäristöissä toimimisen. Digivalmiuksia ovat tarvittavien laitteiden käyttömahdollisuus, laitteiden käytön perusteiden hallinta, kielitaito ja uskallus toimia digitaalisesti (Digi- ja väestötietovirasto 2020). Digitaaliseen toimimiseen

liittyy myös digisanastoa (Digisanasto n.d.), jonka ymmärrys nähdään osana digivalmiuksia. Mahdollisuus digilaitteen käyttöön ja laitteen perushallinta ovat tärkeitä digivalmiuksia sekä lähtökoh- ta digitaitojen harjoittelulle ja oppimiselle. Perushallintana nähdään digilaitteen käynnistäminen ja sammuttaminen, tarvittavien ohjelmien ja sovellusten kuvak- keiden tunnistaminen ja niiden avaami- nen, akun lataustilanteen tunnistaminen ja laitteen lataaminen, digilaitteen verk- koyhteyden tunnistaminen ja liittämi- nen sekä näppäimistön ja hiiren käytön hallinta.

Toiminnan analysointi

Toiminnan analysointi on yksi toimintaterapeuttien työtä ohjaavista ydinprosesseista, ja sitä ohjaa toiminnantieteeseen (occupational science) pohjautuva toimintaterapian teoria. Analysoinnin avulla voidaan selvittää ja tuoda näkyväksi arjen merki- tyksellisissä tai välttämättömissä tehtävissä suoriutumiseen vaikuttavia tekijöitä tehtävän vaatimusten sekä ympäristöteki- jöiden näkökulmasta (Schell ym. 2019: 329; Opetusministeriö 2006: 99, 100–101.)

Toiminnan analyysia voi tehdä eri näkökul- mista, ja tässä selvityksessä fokus on ollut tehtävien analysoimisessa. Tehtävianalyysia käytetään toimintaterapiassa, kun halutaan selvittää jonkin tietyn tehtävän vaatimuksia, eli selvitetään mitkä eri osatekijät vaikutta- vat tehtävän suorittamiseen. Kun tehtävä- analyysia on hyödynnetty tehtävän tekemi- seen vaikuttavien tekijöiden tunnistamiseen, voidaan edetä tekemiseen liittyvien haastei- den ratkaisemiseen, taitojen tukemiseen ja suorituskontekstin muokkaamiseen (Schell ym. 2019).

Taidot ja suoritukset

Suoritukset kuvaavat toimintakykyä sekä yksilön että yhteiskunnan näkökulmis- ta. Henkilön suorituksia voidaan tarkas- tella esimerkiksi kansainvälisen toiminta- kyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden luokituksen (ICF) näkökulmasta (2013: 8). Digiosallisuutta digitaalisessa työnhaus- sa tarkasteltaessa on huomioitu suorituksia yksilöllisellä tasolla, eli toimia, joita tarvitaan tehtävän suorittamiseksi (ICF- luokitus 2013: 10). Henkilön taitoja jaotellaan ja kuvaillaan tässä raportissa toiminta- terapian teoriaa, erityisesti inhimillisen toiminnan mallia (MoHO-malli), hyödyn- täen. MoHO-mallin mukaan taidot ovat havaittavissa olevia ja päämääräsuuntau- tuneita tekoja, joita tehtävän suorittami- ssa tarvitaan (Taylor 2017: 108).

Kehon toiminnot tekemiseen vaikuttavina valmiuksina

Kehon toiminnot ovat tekemiseen vaikut- tavia valmiuksia, joita tarvitaan taitojen op- pimiseksi ja hyödyntämiseksi toiminnas- sa. Kansainvälisen ICF-luokituksen (2013: 10) mukaan kehon toimintoja ovat mielen toiminnot, aistitoiminnot, ääni- ja puhe- toiminnot sekä tuki- ja liikuntaelimestöön ja liikkeisiin liittyvät toiminnot. Lisäksi ICF- luokitukseen on luokiteltu ruumiin raken- teet, joista löytyvät rakenteelliset vastineet kehon toiminnoille. Ruumiin rakenteita tarvitaan kehon toimintojen mahdollistu- miseksi. Digiosallisuus työllisyyden edis- tämisessä -hankkeen toteuttamassa selvi- tyksessä ei kuitenkaan tarkasteltu ruumiin rakenteiden, eli elinjärjestelmien tasoa, vaan digiosallisuuden mahdollistumisen perustaksi on otettu kehon toimintojen nä- kökulma (ICF-luokitus 2013: 10, 12.)

Ympäristöön liittyvät tekijät

Ympäristötekijöillä on vaikutusta ihmisen toimintakykyyn, ja niiden voidaan nähdä tukevan tai haastavan tehtävästä suoriutumista (Schell ym. 2019: 327). Kun hankkeessa on tarkasteltu digitaalisen työnhaun vaatimuksia, ympäristö on nähty toimintaterapian teorian mukaisesti fyysisinä, sosiaalisina, kulttuurisina sekä institutionaalisina tekijöinä, joilla on vaikutusta toiminnan suorittamiseen (Turpin & Iwama 2011: 118).

Fyysinen ympäristö koostuu tilasta, eli rakennetusta tai luonnollisesta ympäristöstä, esineistä, välineistä ja teknologiasta sekä säätiloista ja sen vaihtelusta (Kielhofner 2008: 86–92; Taylor 2017: 94).

Sosiaalinen ympäristö pitää sisällään sosiaaliset verkostot, yhteiskunnassa vallitsevat käsitykset, kuten normit ja yleiset toimintamallit, sekä sosiaaliset tapahtumat (Kielhofner 2008: 86–92; Taylor 2017: 94–95). Sosiaalisen ympäristön ominaisuuksia ja olosuhteita ovat esimerkiksi läheisiltä tai vapaa-ajan ja ammatillisilta verkostoilta saatava apu ja tuki sekä toimintaa tukevat asenteet.

Kulttuurinen ympäristö koostuu kulttuurisidonnaisista tavoista, odotuksista ja merkityksistä, niin yksilön kuin yhteiskunnan tasoilla. Kulttuuriseen ympäristöön voidaan katsoa liittyvän rooliodotuksia sekä erilaisia tehtävään sitoutumiseen ja sen toteutumiseen vaikuttavia käsityksiä ja suhtautumista. (Kielhofner 2008: 95–96.)

Institutionaalinen ympäristö tarkoittaa taloudellista ja poliittista järjestelmää, palvelujärjestelmiä ja yhteiskunnallisia rakenteita sekä toimintaa ohjaavia säädöksiä ja käytänteitä. (Polatajko ym. 2007: 37–61.) Institutionaaliseen ympäristöön voidaan katsoa lukeutuvan esimerkiksi yhteiskunnan rakenteet suhteessa tehtävän mahdollistumiseen sekä saatavilla olevien palveluiden vaikutukset.

Opiskelijoiden tuottamassa aineistossa ympäristötekijöiden tarkastelu sidottiin vahvasti työllisyysnäkökulmaan. Eli siihen, minkälaisia ympäristövaatimuksia digitaalisen työnhaun tehtävien suorittamiseen liittyi sekä minkälaiset ympäristötekijät voivat tukea tai haastaa tekemistä. (Kielhofner 2008: 96–97; Taylor 2017: 92–95.) Selvityksessä analysoidut työnhaun tehtävät esitellään sivulla 10.

Ympäristö on nähty toimintaterapian teorian mukaisesti fyysisinä, sosiaalisina, kulttuurisina sekä institutionaalisina tekijöinä, joilla on vaikutusta toiminnan suorittamiseen.

Monipuolinen tiedonkeruu selvityksen taustalla

Digiosallisuus työllisyyden edistämisessä -hankkeessa on tarkasteltu digiosallisuuteen vaikuttavia tekijöitä monipuolisesti. Hanke hyödynsi digiosallisuus-käsitteen määrittelyssä Digiosallisuus Suomessa -hankkeen väliraporttia (2021) ja loppuraporttia (2022), Sosiaali- ja terveysministeriön (2020) kuvausta käsitteestä sekä Digi- ja väestötietoviraston (2020) materiaalia aiheesta. Osana hankkeen toimintaa on kerätty tietoa ja muodostettu kuvaa digiosallisuudesta ja siihen liittyvistä tuen tarpeista keväällä 2022 toteutuneen kyselytutkimuksen kautta sekä saman vuoden aikana hankkeen järjestämässä yhteiskehittelypajoissa. Kehittämistyön ja oppimistoiminnan yhdistäminen oli luonteva tapa syventää niin asiantuntijoiden kuin opiskelijoiden ymmärrystä ilmiöstä.

Opiskelijoiden tuottama tieto

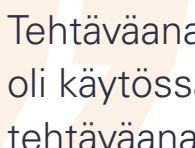
Digiosallisuus työllisyyden edistämisessä -hankkeessa analysoitiin digiosallisuuteen vaikuttavia tekijöitä digitaaliosallisuuden työnhauksessa. Hanke yhdisti TKI-toiminnan ja oppimistoiminnan ja kutsui Metropolian toimintaterapeuttiopiskelijoita mukaan tiedonkeruuprosessiin syksyllä 2022. Opiskelijat tekivät tehtäväanalyyskejä digitaalisen työnhauksen muodoista ja analyysiaineisto saatiin hankkeen käyttöön. Tehtäväanalyysien toteutuksessa opiskelijoilla oli käytössään yhdenmukainen strukturoitu tehtäväanalyysipohja. Analyysipohjaan opiskelijat tuottivat tietoa digitaalisen työnhauksen muodoista kuvaamalla:

- ▶ tehtävän ja toteutuspaikan
- ▶ tarvittavat välineet
- ▶ ympäristö-/tilavaatimukset
- ▶ sosiaalisia ja kulttuurisia edellytyksiä
- ▶ tehtävän jaksottamiseen ja ajoittamiseen liittyviä asioita
- ▶ tehtävän vaatimia taitoja
- ▶ tehtävän vaatimia kehon toimintoja
- ▶ turvallisuustekijöitä
- ▶ tehtävän muokattavuuteen ja toiminnan porrastamiseen liittyviä mahdollisuuksia.

Tehtäväanalyysit toteutuivat 26 opiskelijan paritöinä, jolloin hankkeen aineistoksi muodostui 13 tehtäväanalyysia seuraavista digitaalisen työnhauksen muodoista:

- ▶ työpaikan etsintä Työmarkkinatori-palvelusta (2 analyysia)
- ▶ CV:n tekeminen mobiiliosovelluksella (1 analyysi)
- ▶ LinkedIn-profiilin luominen (2 analyysia)
- ▶ LinkedIn-profiilin hyödyntäminen työnhauksessa (1 analyysi)
- ▶ työnhakulomakkeen täyttäminen ja lähettäminen internetissä (1 analyysi)
- ▶ avoimen työpaikkahakemuksen tekeminen sähköpostilla (2 analyysia)
- ▶ videohakemuksen tekeminen (2 analyysia)
- ▶ keikkatyön etsiminen/hakeminen Workpilots-sovelluksella (1 analyysi)
- ▶ keikkatyön etsiminen/hakeminen Tremer-sovelluksella (1 analyysi)

Opiskelijat eivät tässä yhteydessä tehneet tehtäväanalyysia etätöhaastattelusta työn hakuun liittyvänä toimintana, mutta tässä raportissa on tulosten tarkastelussa kuitenkin kiinnitetty huomiota työhaastatteluun yhtenä työnhauksen vaiheena.

Tehtäväanalyysien toteutuksessa opiskelijoilla oli käytössään yhdenmukainen strukturoitu tehtäväanalyysipohja.

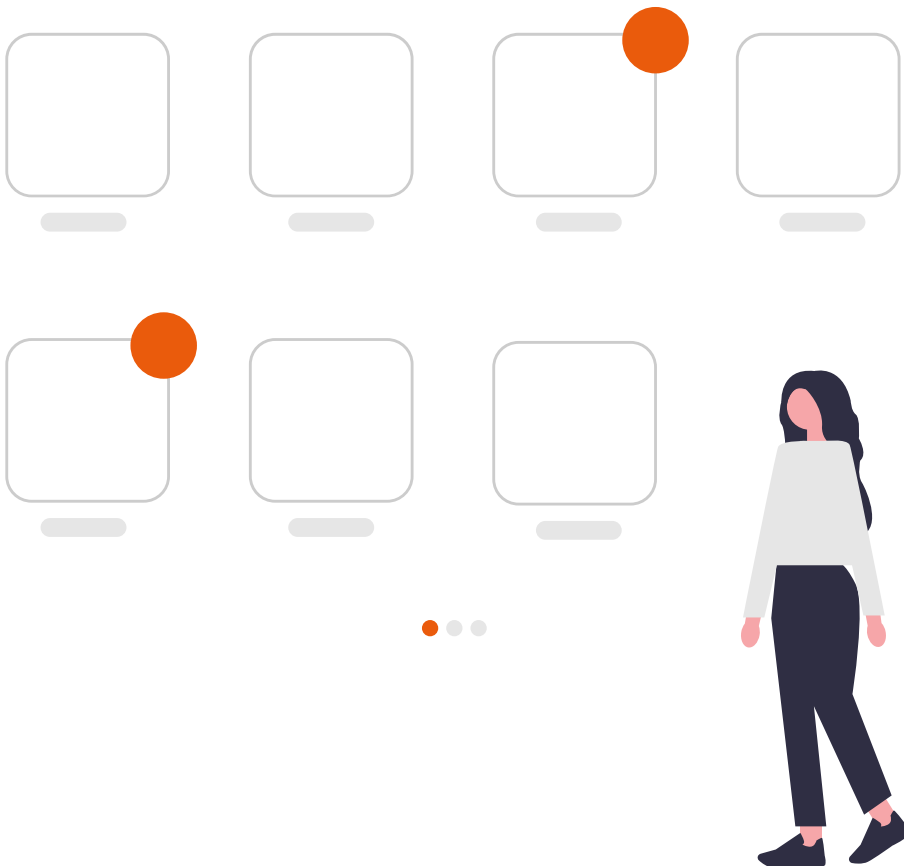
Aineiston analysointi

Tehtävänälyysiaineistoa käsitteli vaihteittain kaksi toimintaterapian ja yksi sosiaalialan asiantuntijaa. Analysoitaessa tarkasteltiin digiosallisuuden toteutumiseen vaikuttavia tekijöitä digitaalisessa työhaussa.

Analyysiprosessia ohjaavat kysymykset olivat:

- a. Mitä taitoja ja suorituksia digitaalinen työnhaku vaatii työnhakijalta?
- b. Mitkä ympäristötekijät korostuvat aineistossa?

Aineistoa analysoitiin taitojen ja suoritusten näkökulmasta jaotellen sisältöä motorisiin-, prosessuaalisiin- sekä viestintä- ja vuorovaikutustaitoihin, vaadittaviin kehon toimintoihin, osallistumiseen ja suorituksiin. Lisäksi tarkasteltiin tehtävien jaksottamista, johon liittyy taitoja ja suorituksia. Ympäristötekijöiden osalta tietoa tarkasteltiin fyysisen-, sosiaalisen-, kulttuurisen- ja institutionaalisen ympäristön näkökulmista jaotellen sisältöjä tehtävien eri ympäristöjen vaatimuksiin sekä niihin liittyviin suoriutumista edistäviin ja haastaviin tekijöihin.

Digiosallisuuteen vaikuttavat tekijät digitaalisessa työnhaussa

Opiskelijoiden tuottaman tehtäväanalyysiaineiston tulosten tarkastelu kohdistui ympäristötekijöiden vaikutuksiin digitaalisessa työnhaussa sekä digitaalisen työnhaun edellyttämiin keskeisiin taitoihin ja valmiuksiin. Lisäksi aineiston tarkastelussa huomioitiin mahdollisia digitaalisen työnhaun tuen tarpeita. Tehtäväanalyysiaineiston tuloksia esitellään seuraavissa kappaleissa ympäristötekijöiden, taitojen ja suoritusten sekä kehon toimintojen eli valmiuksien näkökulmista.

Ympäristötekijät

Tehtävänälyysiaineistossa tulivat esille olennaisena asiana digitaaliseen työhakuun vaikuttavat ympäristö- ja olosuhdetekijät. Niitä tarkasteltiin fyysiseen-, sosiaaliseen- ja kulttuuriseen- sekä institutionaaliseen ympäristöön ja olosuhteisiin liittyen.

Fyysinen ympäristö

Fyysinen ympäristö koostuu tilasta, eli rakennetusta tai luonnollisesta ympäristöstä, teknologiasta, esineistä ja välineistä, joita käytetään, sekä säätilasta ja sen vaihtelusta (Kielhofner 2008: 86–92; Taylor 2017: 94). Digitaalisen työnhaun tehtävissä fyysisen ympäristön erityisiä vaatimuksia ovat toimiva verkkoyhteys ja käytössä oleva digilaite, joka voi olla kannettava-, pöytä- tai tablettitietokone tai älypuhelin.

Digitaalinen työnsintä ja työn hakeminen onnistuvat digilaitteella hyvinkin monenlaisissa ympäristöissä, eikä niiden toteuttaminen ole paikkasidonnaista varsinkaan silloin, kun digilaitteena käytetään kannettavaa tietokonetta, tablettitietokonetta tai älypuhelin. On kuitenkin hyvä huomioida olosuhteet ja mukauttaa tilaa henkilön tarpeita vastaavaksi, esimerkiksi huomioida rauhallisen ja hiljaisen tilan tarve. Jos henkilö käyttää pöytä-tietokonetta, määrittää tietokoneen sijainti luonnollisesti tehtävän suorittamisen puitteet. Olipa käytössä mikä tahansa digilaite, sopivin ympäristö digitaalisen työnhaun näkökulmasta on lähtökohdaisesti niin sanottu rakennettu ympäristö, jossa on toimiva verkkoyhteys ja sähköverkko.

Digitaalisen työnhaun tehtäviä suoritettaessa tarvitaan verkkovirtaa digilaitteen lataamiseksi. Välineitä, joita voi tilannekohdaisesti tarvita, ovat laturi, hiiri, erillinen näppäimistö, rannetuki, säädettävä pöytä ja tukeva työtuoli. Digitaalisen työnhaun tehtävästä ja vaiheesta riippuen on tarve käyttää nettiselainta, työnsintäpalvelua (esim. Työmarkkinatori), tekstinkäsittelyohjelmaa (esim. Microsoft Word), sähköpostiohjelmaa, nettilomakkeita tai keikkatyösovellusta (esim. Workpilots tai Treacher). Lisäksi CV:n tekemisessä ja LinkedIn-profiiliin luomisessa tarvitaan koulu- ja työtodistuksia. Paperi ja kynä voivat olla tarpeen, jos haluaa esimerkiksi luonnostella CV:tä paperille. Kalenteria tarvitaan etenkin etsittäessä keikkatyötä keikkatyösovelluksen kautta.

On myös tärkeä muistaa, että vieras tai uusi digilaite voi haastaa moninaisilla ominaisuuksillaan laitteen käyttäjää.

Sosiaalinen ja kulttuurinen ympäristö

Sosiaalinen ja kulttuurinen toimintaympäristö sisältävät normeja, toimintatapoja ja symbolisia merkityksiä, jotka liittyvät tilanteeseen sekä muiden ihmisten läsnäoloon (Kielhofner 2008: 86–92, 95–96; Taylor 2017: 95). Yhteiskunnassa edellytetään osallisuutta työelämään ja aktiivista työnhakua. Tätä vahvistavat sekä viralliset työvoimaa sääntelevät normit että epäviralliset normit. Työn hakeminen ja työnteko nähdään usein kunnia-asiana, jota arvostetaan kulttuurissamme, kun taas työttömyyteen liittyy negatiivisia mielikuvia.

Useimmat avoimet työpaikat löytyvät nykyisin internetin välityksellä eri

työnhakupalveluista ja työnhakukoneista. Työnhaku edellyttää digilaitteen ja erilaisien digitaalisten sovellusten ja ohjelmien käyttöä. Digitaalisia työhaun sovelluksia käytettäessä voi korostua itsenäinen ja yksinäinen suoriutuminen erityisesti silloin, kun työnhakija käyttää sovellusta omatoimisesti.

Annetun tuen tulisi noudattaa eettisiä periaatteita ja olla ohjauksellisesti tarkoitukseenmukaista. Tämän toteutuminen edellyttää tuen antajalta myös ymmärrystä kulttuurisesta moninaisuudesta sekä taitoa kommunikoida ymmärrettävästi.

Muista ihmisistä, esimerkiksi perheenjäsenestä tai tuttavasta, voi olla hyötyä digituen antajina, vertaistukijoina sekä työn etsinnässä että omien vahvuuksien pohdinnan tukena. Muiden läsnäolo voi olla toisaalta häiritsevää, jos työnhakija haluaa keskittyä työnhakuun rauhassa ja rauhallisessa ympäristössä ilman häiriötekijöitä. Lähipiiri voi myös vaikuttaa siihen, miten merkityksellisenä työnhakija kokee työhaun. Lähipiirin vaikutus voi olla kannustava ja tukeva, mutta myös painostava ja lannistava.

Työnhakijan odotetaan vastaavan työpaikkailmoituksessa mainittuihin vaatimuksiin, mikä edellyttää oman osaamisen tunnistamista. Kaikilla ei kuitenkaan ole valmiuksia nostaa esiin ja sanoittaa omaa osaamistaan ja vahvuuksiaan, vaan osa tarvitsee tukea ja muiden apua antaakseen itsestään hyvän ja realistisen kuvan. Työpaikkailmoitusten sisällön ja odotusten tulkinta sekä niihin vastaaminen voi myös tuntua hankalalta. Työttömän työnhakijan näkökulmasta työnhakutilanne voi olla myös

ristiriitainen, koska viranomaiset edellyttävät aktiivista työnhakua ja samalla tulisi löytää itseä kiinnostava ja omaa osaamista vastaava työtehtävä. Työn hakeminen digitaalisen sovelluksen avulla osoittaa sen, että hakijalla on tarvittavia digitaaitoja ja hän suhtautuu myönteisesti tai pyrkii sopeutumaan digitalisoituvan yhteiskunnan vaatimuksiin.

Institutionaalinen ympäristö

Institutionaaliseen ympäristöön kuuluvat yhteiskunnan rakenteet suhteessa tehtävän mahdollistumiseen sekä saatavilla olevien palveluiden vaikutukset (Kielhofner 2008: 96–97).

Työllistymisen tuen palveluista vastaavat ELY-keskukset, TE-toimistot ja kunnat. Vuoden 2023 alusta lähtien sosiaalihuollon työllisyyttä edistävät palvelut, kuten kuntouttava työtoiminta ja sosiaalinen kuntoutus, siirtyivät hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle. Vuoden 2025 alusta TE-palvelut siirtyvät kunnille. (Kuntaliitto 2022.) Työllisyyden edistämisen toimiin kuuluvat lisäksi kolmas ja yksityinen sektori, jotka tarjoavat erilaisia palveluja työnhakijoille ja kuntoutujille. Kela on mukana työllisyyden tukemisessa muun muassa TYP-toiminnan (työllistymistä edistävä monialainen yhteispalvelu), MAP-palvelun (moniammatillinen palvelu erityistä tukea tarvitseville nuorille) ja työllistymistä edistävän ammatillisen kuntoutuksen muodossa. Lisäksi oppilaitokset mahdollistavat osaamisen kehittämistä. Myös seurakunnat osallistuvat

työllisyyden tukemiseen erilaisten hankkeiden myötä ja tarjoamalla työtoimintaa ja palkkatukipaikkoja. (Vates 2020.)

TE-palveluiden toimipisteissä on asiakaspäätteitä ja verkkoneuvoja. Asiakaspäätteitä voi käyttää esimerkiksi Työmarkkinatori-palvelun profiilin luomisessa ja käytössä sekä työpaikkojen etsintään. Verkkoneuvojilta saa opastusta sähköisten palvelujen käytössä. (TE-palvelut 2023 a.) TE-palveluiden asiantuntijoilta työnhakija saa tukea työllistymiseen. Yksilöllisen tarpeen mukaisesti on mahdollista saada esimerkiksi työhönvalmennusta tai ammatinvalinta- ja uraohjausta, tai päästä kuntouttavaan työtoimintaan (TE-palvelut 2023 b). Myös kirjastoissa on asiakaspäätteitä, ja niistä voi saada digitukea digitaalisten palvelujen äärelle pääsemiseksi. Joissakin kirjastoissa voi saada myös digitukea erilaisten digilaitteiden, ohjelmien ja sovellusten käyttöön (Kirjastohakemisto n.d.).

Viranomaisella on lakiin perustuva velvollisuus tarjota opastusta omien palveluidensa käyttöön. Julkisten palveluntuottajien tulee tarjota saavutettavaa tukea niille asiakkaille, jotka eivät selviydy digitaalisesta asioinnista ilman sitä (Buchert ym. 2022). Lisäksi arjen digitukea saattavat antaa esimerkiksi työllisyyttä edistävät järjestöt ja niiden työntekijät. Digituen tarjoamisessa on huomioitava viranomaisten ja muiden toimijoiden eettinen vastuu ja ohjeistus sekä mahdollisuus työnhakijan yksityisyydensuojan huomioiviin toimintatapoihin ja ympäristöön.

Digitaalisen työnhaun edellyttämät taidot ja suoritukset

Tehtäväanalyysiaineistossa tunnistettuja digitaalisen työnhaun edellyttämiä taitoja tarkasteltiin toimintaterapian käytännön työn mallin (MoHO-mallin) määritelmän mukaisesti ja suoritusten näkökulmaa peilattiin ICF-luokitukseen (2013).

Aineiston perusteella voidaan todeta, että digitaalinen työnhaku edellyttää erityisesti prosessuaalisia taitoja, tiedon soveltamista sekä viestintää ja vuorovaikutusta. Digitaalinen työnhaku edellyttää myös motorisia taitoja, erityisesti painottuen yläraajojen käyttämiseen esimerkiksi esineiden käsittelyssä.

Digitaalisessa työnhaussa tarvitaan:

- ▶ osaamisen tunnistamista ja sanoittamista
- ▶ työn vaatimusten tarkastelua suhteessa työnhakijan osaamiseen ja kiinnostukseen
- ▶ digilaitteiden tarkoituksenmukaista käyttämistä
- ▶ ohjeiden ymmärtämistä ja noudattamista
- ▶ työn hakemisen näkökulmasta oleellisiin asioihin huomion kiinnittämistä
- ▶ olennaisten tietojen hyödyntämistä

Digitaalisessa työnhaussa korostuvat erityisesti prosessuaaliset taidot ja tiedon soveltaminen, joihin lukeutuvat psyykkinen energia, tarkkaavuuden kohdentaminen, tiedon hyödyntäminen, työskentelyn ajoittaminen, järjestäminen, ajattelemisen, ongelmanratkaisu sekä kyky mukauttaa omaa toimintaa tilanteen mukaisesti (Kielhofner 2008: 103–104; Taylor 2017: 108–109; ICF-luokitus 2013).

Digitaalisessa työnhaussa suoriutumisen edellytyksiä ovat psyykkisen energian riittävyys, tarkkaavuuden kohdentaminen tarkoituksenmukaisiin asioihin ja työskentelyn ajoittaminen ja jaksottaminen tehtävän kannalta tarkoituksenmukaisesti. Näin mahdollistuu huomion kiinnittäminen tehtävän kannalta oleellisiin asioihin ja tekemisen loppuun saattaminen uupumatta. Digitaalinen työn etsiminen ja hakeminen edellyttävät työskentelyn ajoittamista, eli johdonmukaista etene mistä tekemisen aloittamisesta loppuun saattamiseen. Työnhaussa on tärkeä työskennellä järjestelmällisesti kohti tavoitetta, toteuttaa tehtävän eri vaiheita järjestyksessä ja saada kokonaisuus valmiiksi oikea-aikaisesti. Esimerkiksi videohakemuksen kuvaaminen olisi hyvä ajoittaa sellaiseen ajankohtaan, jolloin työnhakijalla on riittävä vireys tekemiseen ja riittävästi aikaa. Työnhaun tehtäviä on myös osittain mahdollista jakaa eri vaiheisiin, joita voi toteuttaa itselle sopivaan tahtiin. Esimerkiksi LinkedIn-profiilia, CV:tä tai sähköpostihakemusta ei tarvitse tehdä kerralla valmiiksi.

Digitaalisessa työnhaussa on tärkeä osata hyödyntää jo olemassa olevaa tietoa niin digiympäristössä toimimiseen kuin työnhaun eri osa-alueisiin liittyen. Digitaalinen työnhaku edellyttää tiedon etsimistä, valitsemista ja käyttämistä sekä oleellisen tiedon määrittelyä. Digitaalisessa työnhaussa työnhakijan on myös tärkeä hyödyntää haettavasta työpaikasta saatavilla olevaa tietoa, jotta hän kykenee peilaamaan omia taitojaan ja kokemuksiaan siihen. Työn hakemiseen liittyen voi olla käytettävissä paljon sekä itseän että työpaikkaan tai työnantajaan liittyvää tietoa, ja tällöin on myös harkittava, mitä ja miten kyseistä tietoa kannattaa hyödyntää.

Mukautuminen muutokseen, eli oman tekemisen muuttaminen ja ongelmanratkaisutaidot voi olla tarpeen esimerkiksi silloin, kun suunniteltu tekeminen ei onnistukaan odotusten mukaisesti. Verkko-yhteyden tai digilaitteen toimivuuden kanssa voi tulla ongelmia, tai käytössä oleva digilaitte täytyy päivittää ja uudelleen käynnistää, mikä samalla vaikuttaa tekemiseen tai aikatauluun. Mukautumista voidaan tarvita myös esimerkiksi silloin, kun työnhakija ei löydä täysin omia toiveita vastaavia työtehtäviä ja olisi hyödyllistä tarkastella erilaisia ja uusia työmahdollisuuksia.

Viestintä ja vuorovaikutus

Digitaalinen työnhaku edellyttää viestintää ja vuorovaikutusta. Viestintä- ja vuorovaikutustaidot ovat Kielhofnerin (2008) mukaan omien tarpeiden ilmaisu ja sosiaalisen vuorovaikutuksen koordinoimista. Viestintä- ja vuorovaikutustaidot jakautuvat tiedon vaihtamiseen, vastavuoroisuuteen ja non-verbaaliin viestintään. Tiedon vaihtamisen taidot ovat puolen- ja pitämistä, kysymistä, sitoutumista vuorovaikutukseen, itsensä ilmaisemista, puheen säätelyä, tiedon jakamista ja puheen tai keskustelun ylläpitämistä. Vastavuoroisuuden taidot ovat yhteistyön tekemistä, mukautumista, huomion keskittämistä, kontaktin ottamista ja muiden huomioimista. Non-verbaalin viestinnän taidot ovat fyysisen kontaktin ottamista, katsomista, ilmehtimistä ja elehtimistä, kehon liikkeiden säätämistä ja etäisyyden pitämistä toiseen henkilöön, huomion suuntaamista ja asentojen ottamista. Kommunikointi on ICF-luokituksen (2013: 133–135) mukaan monimuotoisten puhuttujen ja kirjoitettujen viestien sekä kehon kielen tuottamista ja ymmärtämistä.

Digitaalisessa työhaussa viestintään ja vuorovaikutukseen vaikuttavat niin työnhakijan kuin työnantajan odotukset, oletukset, asenteet ja tulkinnat. Asioita voi sanoittaa ja asioista voi viestiä monin tavoin, ja työnhakijan olisi tärkeä kiinnittää huomiota viestintätapaansa ja mukauttaa sitä tarvittaessa. Työhaussa korostuvat tiedon vaihtaminen, lukeminen ja kirjoittaminen sekä kielitaito. Digitaalinen työnhaku edellyttää etenkin kirjoitettujen viestien ymmärtämistä ja tulkintaa, joita tarvitaan kaikissa muissa tämän tarkastelun kohteena olevissa digitaaliseen työnhakuun liittyvissä tehtävissä paitsi työhaastattelutilanteessa. Kuitenkin myös työhaastatteluun valmistautuessa on tärkeä lukea työpaikkailmoitus ja oma työhakemus sekä mahdollisia ohjeita haastatteluun liittyen.

Digitaalisessa työnhaussa korostuu myös kirjoittaminen. Kirjallinen ilmaisu ja tiedon jakaminen kirjallisesti konkretisoituvat erityisesti CV:n ja työhakemuksen tekemisessä, työnhakulomakkeen täyttämässä ja LinkedIn-profiilin luomisessa, mutta myös keikkatyösovelluksen kautta työtä haettaessa. Työnhaussa on tärkeää pystyä ilmaisemaan itseään kirjallisesti tuoden esille omia ominaisuuksia, osaamista, kokemusta, toiveita sekä kiinnostusta työpaikkaa kohtaan. Työnhakijan olisi tärkeää nostaa esiin asianmukaisia ja olennaisia asioita itsestään suhteessa haettavaan työpaikkaan. Lisäksi esimerkiksi LinkedIn-profiili kannattaa personoida kiinnostavaksi tuottamalla omaa osaamisesta ja mielenkiinnonkohteista kuvailevaa tekstisisältöä, jolla voi erottua muiden työnhakijoiden joukosta.

Digitaalisessa työnhaussa on lähtökohteisesti hyötyä suomen kielen taidosta. Useimmiten työpaikkailmoitukset on laadittu suomen kielellä, ja hakuprosessi etenee usein suomen kieltä käyttäen. Tämä voi olla haaste esimerkiksi maahanmuuttajataustaisille työnhakijoille. Englanninkielisen LinkedIn-profiilin käyttö edellyttää englannin kielen taitoa. Englanninkielinen profiili voi myös lisätä profiilin löydettävyyttä, jos rekrytoija tekee LinkedIn-hakuja englanniksi (Duunitori 2022). Profiiliin voi kuitenkin tehdä ja sitä voi käyttää myös suomenkielisenä. LinkedInin käytössä verkostoitumistaidoista on hyötyä.

Puhetta ja eleitä tarvitaan tämän tarkastelun kohteena olevissa digitaalisen työnhaun tehtävissä ainoastaan videohakemuksen tekemisessä sekä työhaastattelutilanteessa, muutoin digitaalinen työnhaku voidaan toteuttaa pääosin kirjoittamalla. Videohakemusta tehdessä ja työhaastattelutilanteessa korostuvat sujuva ja kiteytetty ilmaisu. On hyvä kiinnittää huomiota selkeään ääntämiseen, kameraan tai toiseen henkilöön katsomiseen sekä tarkoituksenmukaiseen viestintään ja eleisiin. Tehtäväanalyysiaineistossa nostettiin esiin esimerkiksi se, että jo hymyileminen ja kameraan tai keskustelukumppaniin katsominen vaikuttaa positiivisesti tilanteeseen.

Motoriset taidot

Digitaalinen työnhaku, itsenäisesti toteuttuna, edellyttää myös motorisia taitoja. Taitoja tarvitaan digilaitteiden käyttämiseen ja tiedon tuottamiseen. Motoriset taidot ovat Kielhofner (2008) mukaan kehon asentoja, liikkuvuutta, koordinaatiota, voimaa ja energiaa. Kehon asentoon liittyy tasapainon säilyttäminen, kehon asettaminen ja kehon oikaiseminen. Liikkuvuus käsittää liikkumisen, kurottamisen ja taivuttamisen. Liikkeiden yhteen sovittaminen, kädessä käsitteleminen ja sujuvasti liikuttaminen on osaa koordinaatiota. Motorisiin taitoihin kuuluu myös kyky siirtää, kuljettaa, nostaa ja tarttua esineisiin sopivalla voimakkuudella sekä fyysinen energia, joka ilmentää henkilön fyysistä jaksamista ja tahdin ylläpitämistä.

Digitaalisesti toimiessa on merkitystä erityisesti yläraajojen liikkeisiin liittyvillä motorisilla taidoilla. Digilaitteiden ja oheisvälineiden käsittelemiseksi tarvitaan erityisesti yläraajojen koordinaatiota ja liikkuvuutta. Esineiden käsittely vaatii voimaa sekä voiman säätelyä, tarttumista, nostamista, siirtämistä ja kuljettamista. Kirjoittaminen, hiiren käyttäminen ja älylaitteiden käsittely edellyttävät kykyä yhteensovittaa liikkeitä ja voiman sopivaa käyttöä.

Kehon asennon ja tasapainon hallinta on tarpeen niin istuma- kuin seisoma-asennossa toimiessa. Työskentelyasentoa on hyvä välillä vaihtaa pidempikestoisen tekemisen aikana, ja tämä edellyttää niin asennon kuin tasapainon hallintaa. Fyysinen energia on tärkeää digitaalisessa työhaussa, koska se mahdollistaa tehtävän loppuunsaattamisen uupumatta.

Digitaalisen työnhaun valmiudet

Kehon toiminnot, tässä työnhakijan valmiudet, vaikuttavat tekemisen taustalla digitaalisten laitteiden käyttämiseen ja digiympäristöissä toimimiseen. Ne määrittävät henkilön valmiudet toimia tarkoituksenmukaisesti. Analyseissa tiedot jaoteltiin ICF-luokituksen (2013) mukaisesti kehon toimintoihin: mielentoiminnot, tuki- ja liikuntaelimityö ja liikkeisiin liittyvät toiminnot, aistitoiminnot sekä ääni- ja puhetoiminnot.

Mielentoiminnoilla on erityinen merkitys digitaalisessa työnhaussa, koska mielentoimintojen pohjalta määrittyy muun muassa motivaatio ja asenne tehtävän tekemiseen, tavoitteellinen ja johdonmukainen ajatteleva sekä arvostelu- ja hakemisen taito. Keskeisiä aistitoimintoja digilaitteita käytettäessä ovat näkö- ja kosketusaistitoiminnot. Myös tuki- ja liikuntaelimityö ja liikkeisiin liittyviä toimintoja tarvitaan, erityisesti yläraajojen toimivuutta. Ääni- ja puhetoiminnot ovat tämän selvityksen mukaan keskeisiä digitaalisessa työnhaussa vain videohakemuksen tekemisessä ja työhaastattelutilanteissa.

Keskeisiä mielentoimintoja ovat tietoisuustoiminnot, orientoitumistoiminnot, henkinen energia ja viettitoiminnot, tarkkaavuustoiminnot, muistitoiminnot, tunne-elämän toiminnot, havaintotoiminnot, ajattelutoiminnot, korkeatasoiset kognitiiviset toiminnot sekä kieleen liittyvät mielentoiminnot (ICF-koodit sähköisenä kirjana 2018).

Tietoisuustoimintoihin perustuu tietoisuuden tila ja vireystila. Orientoitumistoimintoihin perustuu tieto omasta asemasta suhteessa ympäröivään maailmaan, ja niitä tarvitaan orientoitumiseksi aikaan, paikkaan ja esineisiin. Henkiseen energiaan ja viettitoimintoihin lukeutuvat fysiologiset ja psykologiset mekanismit, jotka tukevat tavoitteiden pitkäjänteistä toteutumista. Ne ohjaavat motivaatiota tehtävässä toimimiseksi. Tarkkaavuustoiminnot ovat tarkkaavuuden kohdentumista ulkoiseen ärsykeeseen tai sisäiseen kokemukseen toiminnan vaatimusten mukaisesti tarkoituksenmukaisella tavalla. Tarkkaavuustoimintoja edellytetään tarkkaavuuden kohdistamiseksi, ylläpitämiseksi ja siirtämiseksi tekemisen aikana tarkoituksenmukaisesti. Muistitoiminnot tarkoittavat tiedon tallentumista muistiin ja palauttamista mieleen tarpeen mukaisesti. Havaintotoiminnot tarkoittavat sensoristen ärsykkeiden tunnistamista ja tulkintaa, ja ne ohjaavat toimintaa ja tekemisen mukauttamista tarpeen mukaisesti. Ajattelutoiminnot tarkoittavat ajattelun muotoa ja sisältöä, tavoitteellisia ja johdonmukaisia ajattelutoimintoja. (ICF-koodit sähköisenä kirjana 2018.)

Työn etsintä ja hakeminen vaativat tietoisuuden ylläpitämistä, ja työnhakijan vireystilan tulee olla riittävä siitä suoriutumiseen. Työnhakijan on orientoituttava niin virtuaaliseen kuin fyysiseen aikaan, paikkaan ja esineisiin. Työnhakijan on tärkeä ymmärtää tehtävän luonne ja sen häneltä vaatimat taidot. Esimerkiksi tehtävän aikana on tärkeää olla tietoinen käytössä olevan tietoteknisen välineen ominaisuuksista. Työtä etsivällä ja hakevalla on oltava tehtävän tekemiseen motivaatio, joko sisäinen motivaatio tai ulkoinen motivoiva tekijä, joka kannattelee tehtävään sitoutumista. Tarkkaavuuden ylläpitämistä tarvitaan tehtävän suorittamiseksi alusta loppuun onnistuneesti.

Muistitoiminnot ovat myös tärkeitä. Digitaalisessa työhaussa tarvitaan sekä lyhyt- että pitkäkestoista muistia. Lyhytkestoista muistia tarvitaan tekemisen edistämiseksi, kun taas pitkäkestoista muistia tarvitaan työnhakuun liittyvän koulu- ja työhistorian eli eletyn elämän muistelemiseksi. Aiemmin opitut digitaaliset taidot sekä tekemisen aikainen taitojen hyödyntäminen ja soveltaminen edellyttävät muistin varassa toimimista, eli digilaitteiden käytössä muistin tärkeys konkretisoituu sekä pitkä- että lyhytkestoisen muistin näkökulmasta.

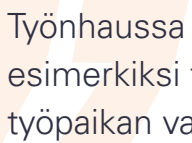
Havaintotoimintojen kautta saadaan välttämätöntä palautetta ympäristöstä ja suoritettavasta toiminnasta, ja niiden kautta saatava tieto ohjaa tekemistä. Ajattelua vaaditaan digitaalisessa työhaussa olennaisen tiedon pohtimiseksi ja muotoilemiseksi. Ajatuksia on pystyttävä suunnamaan keskeisiin asioihin ja pohdittava

sitä, mikä on olennaista tietoa työnhaun kannalta. On esimerkiksi pohdittava, min-kälaisia ominaisuuksia työtehtävässä vaaditaan. On tärkeä ajatella ja pukea ajatukset sanoiksi oman osaamisen ja vahvuuksien esiin nostamiseksi työhakemuksessa. Ajattelutoimintoja vaaditaan siis itseä koskevan tiedon jäsentämiseen ja muokkaamiseen avoimen työpaikan kannalta sopivaksi.

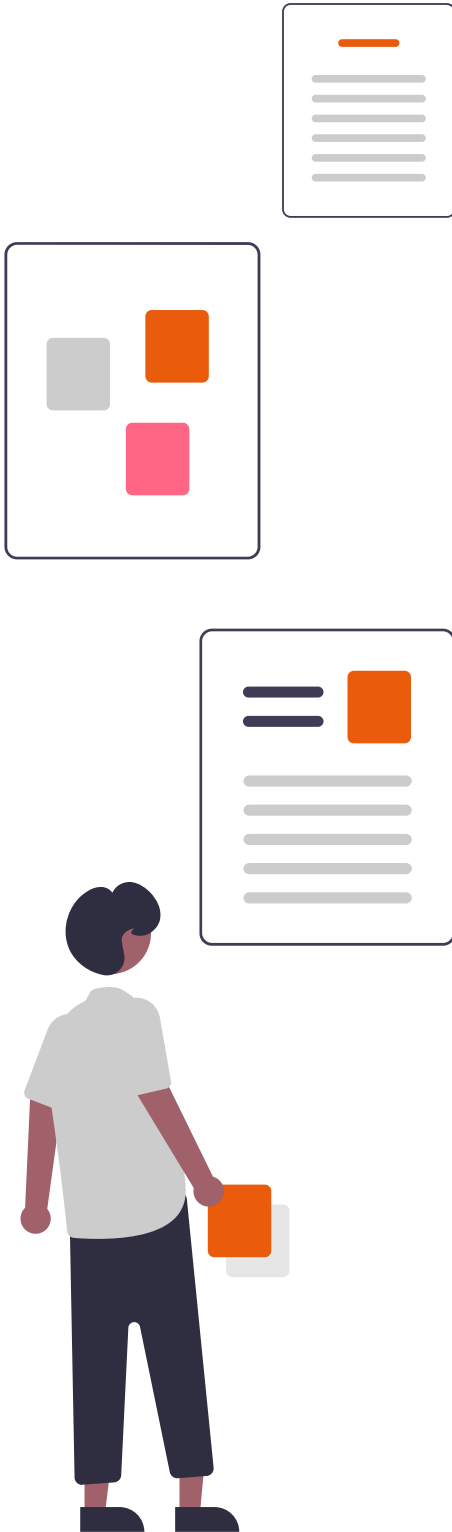
Korkeatasoiset kognitiiviset toiminnot ovat monimutkaiseen tavoitekeskeiseen käyttäytymiseen liittyviä toimintoja, joihin liittyvät tavoitekeskeinen käyttäytyminen, päätöksenteko ja suunnitelmien toteuttaminen. Ne sisältävät suunnittelun ja järjestelyn, ajan hallinnan, kognitiivisen joustavuuden, arviolukukykyä ja kyvyn oppia uutta ja soveltaa aiemmin opittua. Kieleen liittyvät mielentoiminnot ovat kirjoitetun kielen vastaanottoa ja ilmaisua sekä puhutun kielen ilmaisua ja vastaanottoa. Tunne-elämän toiminnot ovat erityisiä mielentoimintoja, joihin perustuvat tunnekokemus ja mielen prosessien tunnepitoiset osatekijät. (ICF-koodit sähköisenä kirjana 2018.)

Työnhakijan tulisi pystyä suunnittelemaan, miten toimia ja edetä digitaalisen työnhaun tehtävässä. Käytössä olevien digilaitteiden ja ohjelmien tai sovellusten toimintaperiaatteiden ymmärtäminen on olennaista toimittaessa digitaalisessa ympäristössä. Arviolukukykyä tarvitaan esimerkiksi arvioitaessa omaa soveltuvuutta tiettyyn työtehtävään. Työnhakupalvelun käyttäminen voi edellyttää verkkoympäristössä toimimisen taitojen soveltamista.

Työnhaussa täytyy ymmärtää ja myös tulkita kirjoitettua kieltä niin, että ymmärtää mitä osaamista ja koulutusta esimerkiksi työtehtävä vaatii. Työnhaussa voi olla mukana suuriakin tunteita, jos esimerkiksi taustalla on pitkään jatkunutta työttömyyttä, työpaikan vaihtamista pitkän ajan jälkeen, epävarmuutta omista kyvyistä tai pelkoa uuden edessä. Tunteet voivat vaikuttaa motivaatioon, tehtävään sitoutumiseen ja tehtävässä suoriutumiseen. Myös kyky ja uskallus oppia uutta ja soveltaa aiemmin opittua on digilaitteilla toimiessa tärkeää.

Työnhaussa voi olla mukana suuriakin tunteita, jos esimerkiksi taustalla on pitkään jatkunutta työttömyyttä, työpaikan vaihtamista pitkän ajan jälkeen, epävarmuutta omista kyvyistä tai pelkoa uuden edessä.

Tuki- ja liikuntaelimitykseen ja liikkeisiin liittyvät toiminnot

Tuki- ja liikuntaelimitykseen ja liikkeisiin liittyvät toiminnot ovat myös tärkeitä kehon toimintoja digitaalisessa työhaussa. Tuki- ja liikuntaelimitykseen ja liikkeisiin liittyviä toimintoja ovat nivelten liikkuvuus- toiminnot, nivelten stabiiliustoiminnot, lihasvoiman ja tehon tuottotoiminnot, tahdonalaisten liiketoimintojen hallinta sekä lihaskestävyystoiminnot (ICF-koodit sähköisenä kirjana 2018).

Tuki- ja liikuntaelimitykseen ja liikkeisiin liittyvät toiminnot omalta osaltaan luovat perustan fyysiselle tekemiselle. Digilaitteiden käyttö vaatii erityisesti yläraajan, ranteen, käsien ja sormien nivelten liikkuvuutta ja tahdonalaisten liikkeiden hallintaa. Nivelten stabiiliustoimintoja vaaditaan käden otteiden vakauttamiseen digilaitteita käytettäessä. Lihasvoiman ja tehon tuottotoiminnot mahdollistavat sopivan voiman ja voiman säätelyn käden käytössä esimerkiksi näppäimistön ja hiiren käsittelyssä. Lihaskestävyystoiminnot ovat tärkeitä jaksavuuden riittämiseksi ja kehon hallinnassa.

||| Digilaitteiden käyttö vaatii erityisesti yläraajan, ranteen, käsien ja sormien nivelten liikkuvuutta ja tahdonalaisten liikkeiden hallintaa

Aistitoiminnot

Aistitoiminnot ovat perusta tuki- ja liikuntaelimistön toiminnoille ja vaikuttavat myös mielentoimintoihin. Kehon toimintoihin sisältyvät perusaistitoiminnot, joita ovat näkö- ja näköön liittyvät toiminnot, kosketusaistitoiminnot, tasapainoelintoiminnot ja asentoaistitoiminto. Näköön liittyviä keskeisiä toimintoja ovat näkötoiminnot: näkökyky, näkö tarkkuus, näköhavaintojen tekeminen ja yhdistäminen sekä näön laatu. Kosketusaistitoiminnot mahdollistavat esineiden pintojen aistimisen. Tasapainoelintoiminnot ovat edellytys asennon ylläpitämiseksi ja vaihtamiseksi, sekä liikkussa liikkeiden säätelämiseksi. Asentoaistitoimintoa tarvitaan kehon osien aseman aistimiseksi suhteessa toisiinsa. (ICF-koodit sähköisenä kirjana 2018.)

Digilaitteita käytettäessä keskeisiä aistitoimintoja ovat näkö- ja kosketusaistitoiminnot. Kosketusaistia yhdistettynä voiman käyttöön tarvitaan digilaitteiden käsittelyyn ja kirjoittamiseen. Näkötoiminnot mahdollistavat digilaitteita käytettäessä lukemisen ilman apuvälineitä. Lisäksi näköhavainnot yhdistyvät käden liikkeisiin. Näin muodostuva silmän ja käden yhteistyö, silmä-käsi-koordinaatio, joka on keskeisessä roolissa digitaalisessa työhaussa. Aistitoiminnoista tasapainoelintoiminnot ovat myös merkityksellisiä, sillä ne mahdollistavat tasapainon ja liikkeiden säätelyn tekemisen aikana.

||| Digilaitteita käytettäessä keskeisiä aistitoimintoja ovat näkö- ja kosketusaistitoiminnot. Kosketusaistia yhdistettynä voiman käyttöön tarvitaan digilaitteiden käsittelyyn ja kirjoittamiseen.

Ääni- ja puhetoiminnot

Äänen ja puheen tuottaminen vaikuttaa ääni- ja puhetoimintojen taustalla. (ICF-koodit sähköisenä kirjana 2018).

Digitaalisessa työhaussa puhetoiminnot ovat keskeisiä vain videohakemuksen teossa ja työhaastattelutilanteessa sekä siinä tapauksessa, että joku toinen henkilö auttaa ja tukee työnhakijaa. Muiden tämän tarkastelun kohteena olevien digitaalisen työhaun tehtävien osalta tekeminen mahdollistuu ilman puhekommunikointia.

Tulosten hyödyntämis- mahdollisuudet työnhaussa

Tässä raportissa kuvattuja tuloksia hyödynnetään jatkossa digiosallisuuden tuen ja ohjaustarpeiden sekä palvelujen muotoilemisessa osana Digiosallisuus työllisyyden edistämisessä -hankkeessa rakennettua Digi- & Duunikulmaa Metropolia Ammattikorkeakoulun HyMy-kylässä.

HyMy-kylä on Myllypuron kampuksen monialainen oppimis- ja kehittämisympäristö, jossa opiskelijat harjoittelevat keskeisten omaan tutkintoon liittyvien ammattikäytäntöjen ohella muun muassa uusien palvelujen kehittämistä yhteistyössä asiakkaiden kanssa.

Digitaalisen työnhaun tuen tarpeita

Tämän selvityksen tulokset osoittavat, että digitaaliseen työnhakuun saattaa liittyä hyvin erilaisia tuen tarpeita. Tuen tarpeet voivat liittyä tekemisen taustalla vaikuttaviin valmiuksiin, taitoihin, digivalmiuksiin tai digitaitoihin.

Tarkastelun pohjalta tuen tarpeet voidaan jakaa kahteen pääkategoriaan: *digitukeen* sekä *digiosallisuuden tukeen*.

Digituki on verkkoasioinnin ja digilaitteiden, ohjelmien ja sovellusten käytön opastusta.

Digiosallisuuden tuki käsittää digitaalisen työnhaun edellyttämien valmiuksien ja taitojen tukemista sekä ympäristötekijöiden huomioimista.

Digituen tarpeet ja tukemisen muodot

Monet toimijat ja organisaatiot tarjoavat tänä päivänä digitukea, ja myös internetistä löytyy useita digitaitoja vahvistavia kursseja ja digitreenejä itsenäiseen opiskeluun. Digiosallisuus työllisyyden edistämässä -hankkeessa on tunnistettu seuraavia digituen tarpeita:

- ▶ **Digivalmiuksiin liittyvät tuen tarpeet** käsittävät muun muassa digisanaston opettelua sekä digilaitteen hallinnan perustaitojen oppimisen.
- ▶ **Digitaitoihin liittyvät tuen tarpeet** kohdentuvat esimerkiksi digilaitteen tai -laitteiden käyttöön, sovellusten ja ohjelmien käyttöön, digilaitteiden, sovellusten ja ohjelmien päivittämiseen sekä tietoturvaosaamiseen.

Julkisten palveluiden tarjoajilla on velvollisuus osana oman palvelun käytön tukea tarjota apua myös digitaaliseen asiointiin. Kunnat tarjoavat yleistä digitukea, ja myös kirjastoilla on tärkeä rooli digiosaimisen kehittämisessä. Digitukea annetaan paljon myös järjestöissä, joissa tuki on suunnattu erityisesti tietyille kohderyhmille. Oleellista digitukea on myös se, kun tavalliset ihmiset tukevat ja auttavat läheisiään sähköisessä asioinnissa. (Mitä on Digituki? n.d.)

Digiosallisuuden tuen tarpeet ja edistämisen muodot

Digitalisoitunut työnhaku ja työelämässä toimiminen asettavat moninaisia haasteita työnhakijan digiosaamiselle, vuorovaikutukselle sekä tiedonkäsittelylle. Tunnistamalla työnhakijan voimavaroja ja osaamista on mahdollista kohdentaa tuen tarve tarkoituksenmukaisemmin.

Psykososiaalinen tuki kohdistuu muun muassa taustalla vaikuttavaan motivaatioon ja pystyvyyden tunteeseen, työnhakuun asennoitumiseen ja sen herättämiin tunteisiin ja kokemuksiin sekä työkykyisyyden selvittämiseen ja sen edistämiseen. Työnhakijan osaamisen ja potentiaalinn tunnistaminen ja vahvistaminen ovat tärkeitä, ja niihin kytkeytyvät muun muassa työmahdollisuuksien kartoittaminen, työhaastattelutilanteiden harjoittelu ja esimerkiksi digirohkeuden vahvistaminen.

Prosessuaalisten taitojen vahvistaminen pitää sisällään tarkkaavuuden ja toiminnanohjauksen tuen, kuten esimerkiksi tavoitteellisen ja suunnitelmallisen tekemisen harjoittelua sekä tiedon etsimistä ja

mielessä pitämistä: keskittymistä tekemiseen, digilaitteiden tarkoituksenmukaista käyttämistä, ohjeiden ymmärtämistä ja noudattamista sekä harkintaa ja päätöksentekoa.

Viestintä- ja vuorovaikutustaitojen vahvistaminen käsittää sujuvan ja tiivistetyn itseilmaisun harjoittelun ja olennaisen tiedon tiivistämisen, kuten esimerkiksi kirjallisen ilmaisun harjoittelun, suullisen ilmaisun harjoittelun, CV:n ja työhakemustekstin kirjoittamisen, kielitaidon vahvistamisen ja lukivaikeuden tunnistamisen ja sen kanssa elävän tukemisen sekä vaihtoehtoisten opiskelu- ja työtapojen tunnistamisen ja käytäntöön viemisen.

Motoristen taitojen ja valmiuksien vahvistaminen tarkoittaa tässä yhteydessä digilaitteiden käsittelemiseen liittyvän voiman käytön, liikkeiden hallinnan ja fyysisen energian säätelyn harjoittelua sekä tarvittavien pienapuvälineiden tarpeen kartoitusta ja käytön opettelua.

Tämän selvitystyön perusteella on tunnistettu useita digiosallisuuden tuen tarpeita ja vahvistamisen muotoja. Työllistymistä edistävän ammattihenkilön tai opiskelijan on tärkeä kartoittaa työnhakijan kanssa hänen yksilöllistä tilannettaan edellä mainitut tekijät huomioiden, jolloin mahdolliset tuen muodot ja työllistymisen tavoitteet kohtaavat paremmin.

Digitaalisen työnhaun ja digiosallisuuden visuaalinen kuvaus

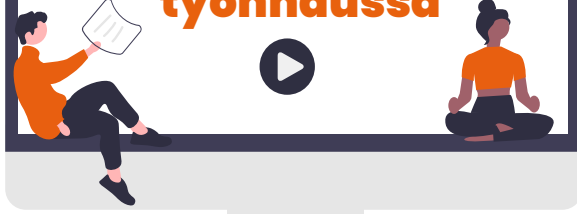
Digiosallisuuden toteutumiseen digitaaliosallisuuden työhönsä vaikuttavat monet tekijät, jotka konkretisoituvat selkeästi visuaalisessa yhteenvedossa (Kuvio 1). Digiosallisuudesta puhuttaessa tulee usein esille erityisesti digitaalisten taitojen tarpeellisuus. Digitaalisten taitojen taustalla ja rinnalla vaikuttavat kuitenkin useat tekijät, joilla on vaikutusta digiosallisuuden kokemuksiin ja mahdollisuuksiin, kuten tämän raportin aikaisemmissa luvuissa on osoitettu.

Digiosallisuuden tuen tarpeet digitaalisessa työhönsä voivat ilmentyä osallisuuteen vaikuttavien eri tekijöiden tasoilla. Tuen tarpeisiin olisikin tärkeä pyrkiä vastaamaan yksilöllisesti ja tarkoituksenmukaisesti.

[Tutustu kuvion interaktiiviseen versioon Thinglinkissä!](#)

Digiosallisuus digitaalisessa työhaussa

Digituki

Digiosallisuuden tuki

Taidot ja suoritukset

Digitaidot

Digivalmiudet

Kehon toiminnot eli valmiudet

Institutionaalinen ympäristö

Sosiaalinen- ja kulttuurinen ympäristö

Fyysinen ympäristö

Mikä vaikuttaa digitaaliseen työnhakuun?

Digiosallisuuden tarkoituksenmukainen tukeminen tulevaisuudessa

Raporttoimassamme Digiosallisuus työllisyyden edistämässä -hankkeen selvitystyössä tunnistettiin digiosallisuuden toteutumiseen vaikuttavia tekijöitä digitaalisessa työnhaussa sekä edistämisen keinoja. Tiedonkeruussa hyödynnettyjen tehtäväanalyysien toteuttaminen toimintaterapiatutkimnon opiskelijoiden oppimistehtävänä ajallisesti sopivan ja sisällöllisesti soveltuvan opintojakson puitteissa oli luonteva keino kerätä tarvittavaa tietoa selvityksen perustaksi. Näin hankkeelle saatiin aineistoa keskeisestä teemasta ja opiskelijoille tarjoutui mahdollisuus vaikuttaa analysoinnin kautta hankkeen kehittämistoimintaan.

Digiosallisuuden toteutuminen digitaalisessa työhaussa on hyvin yksilöllistä ja siihen vaikuttavat monet tekijät. Digitaalisten taustalla ja rinnalla vaikuttavat henkilön perustaidot ja valmiudet sekä usean tason ympäristötekijät, jotka vaikuttavat digiosallisuuden kokemuksiin ja mahdollisuuksiin. Ympäristötekijät vaikuttavat digiosallisuuden toteutumiseen yksilöllisesti, joko mahdollistaen tai haastea digitaalista työnhakua. Selvityksessä pidettiin erittäin tärkeänä nostaa esiin digiosallisuuden vaikuttavia tekijöitä monipuolisesti, jotta digiosallisuuden tukijat ja toimijat ymmärtävät monitahoisen kokonais kuvan.

Hankkeessa kehitetyn Digiosallisuus työllistymisessä -toimintamallin on tarkoitus juurtuessaan täydentää Metropolia Ammattikorkeakoulun HyMy-kylän palveluvalikoimaa uudessa Digi- & Duunikulmassa. Tässä raporttijulkaisussa esille nostettuja digitaalisen työhaun tuen tarpeita otettiin huomioon palvelumuotoilussa ja toimintamallin elementtien pilotoinnissa keväällä 2023. Metropolia Ammattikorkeakoulun HyMy-kylän Digi- & Duunikulmassa ohjaamme jatkossa niin työnhakijoita kuin työhönvalmentajia digiosallisuuden ja työllistymisen äärellä.

Digitaitojen taustalla ja rinnalla vaikuttavat henkilön perustaidot ja valmiudet sekä usean tason ympäristötekijät, jotka vaikuttavat digiosallisuuden kokemuksiin ja mahdollisuuksiin.

Lähteet

- Buchert, Ulla & Härkönen, Heidi & Mickelsson, Sini & Kouvonen, Anne 2022. <https://ilmiomedia.fi/artikkelit/haavoittuvassa-asemassa-olevat-joutuvat-luopumaan-yksityisyyden-suojastaan-digiasioinnissa/>. ILMIO. Sosiologinen media kaikille. Haavoittuvassa asemassa olevat joutuvat luopumaan yksityisyyden suojastaan digiasioinnissa - Ilmiö (ilmiomedia.fi) Viitattu 2.2.2023.
- Digi- ja väestötietovirasto 2020. Yritysten ja yhteisöjen digiosaaminen. Digituen tarve vuonna 2020. <https://dvv.fi/documents/16079645/20502009/Yritysten+ja+yhteis%C3%B6jen+digiosaaminen+2020+verkkoon+fin.pdf/db23e8fc-76cd-378e-b4fc-13e5254a3fd8?t=1607062070840> (dvv.fi) Viitattu 7.10.2022.
- Digisanasto n.d. <https://kokokansandigi.fi/digisanasto-a-o/> Viitattu 19.1.2023
- Digitaidot työnhaussa ja työelämässä 2021. TE-Palvelut. <https://toimistot.te-palvelut.fi/-/digitaidoty%C3%B6nhaussa-ja-ty%C3%B6el%C3%A4m%C3%A4ss%C3%A4> Viitattu 27.1.2023.
- Digituki n.d. Suomi.fi. <https://www.suomi.fi/kansalaiselle/oikeudet-ja-velvollisuudet/digituki-ja-hallintopalvelut/opas/digitukea-asiointiin-ja-laitteiden-kayttoon/digituki> Viitattu 27.1.2023.
- Duunitori 2022. Valjasta LinkedIn profiili avuksesi – näin otat perusteet haltuun ja hyödyt palvelusta työnhaussa. LinkedIn-profiili auttaa uralla ja työnhaussa: näin pääset alkuun - Duunitori <https://duunitori.fi/tyoelama/linkedinin-perusteet-aloittelijalle> Viitattu 26.1.2023.
- European Commission 2013. DIGCOMP: A Framework for Developing and Understanding Digital Competence in Europe. Scientific and policy reports, European Commission's Joint Research Centre. Author Ferrari, A. Editors Punie, Y. & Bre ko, B.N. 15–16–, 23–24. <http://dx.doi.org/10.2788/52966>. Viitattu 12.1.2023
- Hänninen, Riitta & Karhinen, Joonas & Korpela, Viivi & Pajula, Laura & Pihlajamaa, Olli & Merisalo, Maria & Kuusisto, Olli & Taipale, Sakari & Kääriäinen, Jukka & Wilska, Terhi-Anna 2021. Digiosallisuuden käsite ja keskeiset osa-alueet. Digiosallisuus Suomessa -hankkeen väliraportti. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:25. Valtioneuvoston kanslia. Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-287-9> Viitattu 2.2.2023
- ICF-koodit sähköisenä kirjana 2018. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <https://www.thl.fi/icf-koodit/> Viitattu 12.1.2023
- ICF-luokitus 2013. Toimintakyvyn, toimintarajoitteiden ja terveyden kansainvälinen luokitus ICF Stakes. Ohjeita ja luokituksia 2004:4. 6. painos. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201303252595>. Viitattu 29.11.2022

- Kansalaisen digitaidot -kurssimalli 2018. Kansalaisopistojen liiton hankemateriaalia kansalaisopistoille. 5, 8–11. https://kansalaisopistojenliitto.fi/wp-content/uploads/2018/05/Kansalaisen_digitaidot_2018.pdf Viitattu 19.1.2023.
- Kielhofner, Gary 2008. Model of Human Occupation. Theory and application. Fourth edition. Lippincott Williams & Wilkins. 103–104.
- Kirjastohakemisto n.d. Digituki. Kirjastot.fi. <https://hakemisto.kirjastot.fi/services/service/digituki> Viitattu 1.2.2023.
- Kuntaliito 21.9.2022. Työllisyyden hoito sote-uudistuksessa. <https://www.kuntaliitto.fi/yhteistyö-ja-yhdyspinnat/työllisyyden-hoito>. Viitattu 2.2.2023.
- Kuusisto, Olli & Merisalo, Maria & Kääriäinen, Jukka & Hänninen, Riitta & Karhinen, Joonas & Korpela, Viivi & Pajula, Laura & Pihlajamaa, Olli & Taipale, Sakari & Wilska, Terhi-Anna, 2022. Digiosallisuus Suomessa: Digiosallisuus Suomessa -hankkeen loppuraportti. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:10. Valtioneuvoston kanslia. Helsinki. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-182-7> Viitattu 2.2.2023
- Mitä on digituki? n.d. Dvv.fi. <https://dvv.fi/mita-on-digituki>. Viitattu 24.3.2023
- Opetusministeriö 2006. Ammattikorkeakoulusta terveydenhuoltoon. Koulutuksesta valmistuvien ammatillinen osaaminen, keskeiset opinnot ja vähimmäisopintopisteet. Helsinki: Opetusministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:952-485-195-4>. Viitattu 24.3.2023
- Polatajko, H.J. & Backman, C. & Baptiste, S. & Davis, J. & Eftekhar, P. & Harvey, A. & Jarman, J. & Krupa, T., Lin & N., Pentland, W. & Rudman, D.L. & Shaw, L. & Amoroso, B. & Connor-Schisler, A. 2007. Human Occupation in Context. Teoksessa Polatajko, H.J. & Townsend, E.A. (toim.) Enabling occupation II: Advancing and Occupational Therapy Vision for Health, Well-being & Justice Through Occupation. Ottawa: CAOT Publications ACE, 37–61.
- Schell, Barbara A. Boyt & Gillen, Glen & Crepeau, Elizabeth Blesedell & Scaffa, Marjorie E. 2019. Analyzing Occupations and Activity. 320-331. Teoksessa Schell, Barbara A. Boyt. & Gillen, Glen. 2019. Willard & Spackman's Occupational therapy. 13.ed. Philadelphia. Wolters Kluwer.
- STM 2020. Digiosallisuus. https://vm.fi/documents/10623/15768655/Neuvottelukunta_08102019_fi.pdf/21bc8954-da50-2dd4-b82f-ffefdbd3be09/Neuvottelukunta_08102019_fi.pdf. Viitattu 19.1.2023.
- Taylor, Renée 2017. Kielhofner's Model of Human Occupation. Theory and Application. Lippincott Williams and Wilkins.

TE-palvelut 2023 a. Asioi meillä. <https://toimistot.te-palvelut.fi/kaakkois-suomi/asiointi-henkiloasiakkaat> Viitattu 31.1.2023.

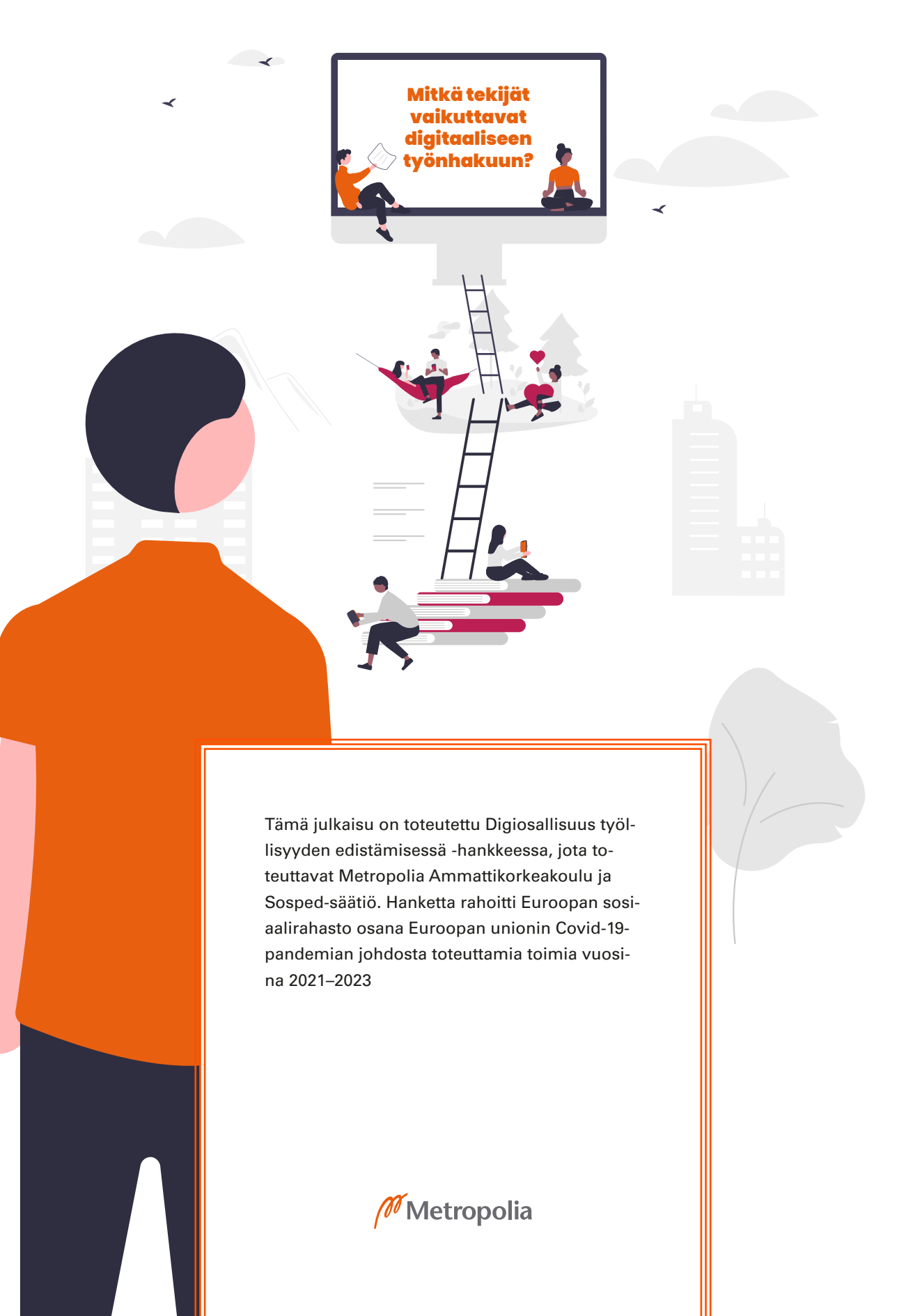
TE-palvelut 2023 b. Tukea työllistymiseen. <https://toimistot.te-palvelut.fi/lappi/tukea-tyollistymiseen> Viitattu 31.1.2023.

Traficom Kyberturvallisuuskeskus 2020. Tietoturva nyt! Muista laitteiden, ohjelmistojen ja sovellusten päivittäminen. <https://www.kyberturvallisuuskeskus.fi/fi/ajankohtaista/muista-laitteiden-ohjelmistojen-ja-sovellusten-paivittaminen> Viitattu 19.1.2023.

Turpin, Merrill & Iwama, Michael K. 2011. Using Occupational Therapy Models in Practice. A Field Guide. 118. Churchill Livingstone. Elsevier.

Valtiovarainministeriö n.d. Digitaidot uusia kansalaistaitoja. <https://vm.fi/digi-arkeen-toimintakertomus> Viitattu 19.1.2023.

Vates 2020. Keko-käsikirja. Verkostot ja kumppanuus – Järjestöt työllisyyden edistäjinä. Vates-säätiö sr. https://www.vates.fi/media/julkaisut_kirjat/keko_kasikirja_digitaalinen.pdf Viitattu 2.2.2023.

Mitkä tekijät vaikuttavat digitaaliseen työnhakuun?

Tämä julkaisu on toteutettu Digiosallisuus työllisyyden edistämässä -hankkeessa, jota toteuttavat Metropolia Ammattikorkeakoulu ja Sosped-säätiö. Hanketta rahoitti Euroopan sosiaalirahasto osana Euroopan unionin Covid-19-pandemian johdosta toteuttamia toimia vuosina 2021–2023